

Gemeenteraad
**Gemeente
Rotterdam**

De Gemeenteraad
Postbus 70012
3000 KP ROTTERDAM

Bezoekadres: Stadhuis
Coolingsingel 40, Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Van: Voorzitter Gemeenteraad

Ons kenmerk: 22bb003210

Onderwerp: Debat in raadsvergadering
van 21 april over Duiding
Verkiezingsuitslag

Datum: 15 april 2022

Geachte Raad,

In de loop van de uitslagenavond werd het steeds duidelijker: de lage opkomst zou het opvallendste kenmerk van de gemeenteraadsverkiezingen van 16 maart 2022 worden. In Rotterdam was dit met een opkomstpercentage van 38,9% historisch laag. Hier moeten wij de komende jaren met elkaar structureel aan werken om het tij te keren. En niet alleen in de komende raadsperiode, maar ook daarna.

Middels deze brief wil ik u input geven voor de discussie die hierover in uw raad de komende raadsperiode zal plaatsvinden. Het is ook een eerste aanzet om bij uw raad het net op te halen hoe u tegen dit vraagstuk aankijkt en of – en waar er tussen de diverse fracties overeenkomsten en verschillen liggen in de manier waarop er tegen dit vraagstuk aangekeken wordt.

Wat gaan we samen doen, hoe kunnen we samen meer inwoners van onze stad bereiken. Hoe krijgen we ze weer meer geïnteresseerd in ons mooie werk en vooral, hoe winnen we samen hun vertrouwen, hun mandaat terug?

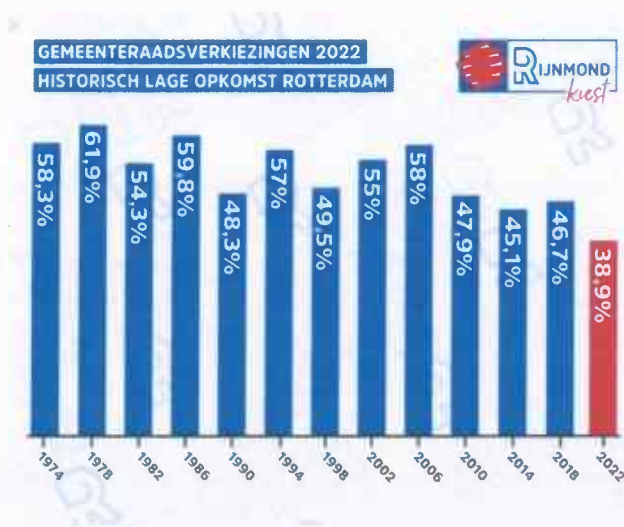
Door onderzoek van het gemeentelijke onderzoeksbureau, Onderzoek & Business Intelligence (OBI), is er wel al inzicht in alle opkomstpercentages per wijk. De opkomstpercentages in een aantal wijken verrassen. In wijken met een doorgaans hoge opkomst bleef de opkomst soms laag en in wijken met een doorgaans lage opkomst, was de opkomst deze verkiezingen soms hoger. Hoe verklaren we dit?

Landelijk en lokaal

Een belangrijke verklaring voor het verschil in opkomst bij gemeenteraadsverkiezingen t.o.v. landelijke verkiezingen in het algemeen, is dat zowel kiezers, media en partijen de verkiezingen voor de gemeenteraad minder

belangrijk vinden dan die van de Tweede Kamer (Jansen en Boogers 2018). Kiezers, partijen en politici kijken in Nederland vooral naar de landelijke politiek en de landelijke overheid. Ook landelijk was de opkomst bij deze gemeenteraadsverkiezingen lager dan ooit.

De opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in Rotterdam was nu lager dan bij de gemeenteraadsverkiezingen van vier jaar geleden en veel lager dan de opkomst bij de Tweede Kamerverkiezingen van een jaar geleden. Een lage opkomst in Rotterdam is niet nieuw. Sinds de afschaffing van de opkomstplicht in 1970 is de dalende trend ingezet. In grote steden dragen specifieke factoren bij aan een lagere opkomst dan in andere delen van het land.

Opkomst

Dat de opkomstpercentages in Rotterdam tot de laagste van Nederland behoren was al bekend, maar dat de opkomst dit jaar bijna 8% lager is dan bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2018, ondanks drie dagen stralend weer, lijkt een teken aan de wand; een historisch dieptepunt dat ook de gemeente zich moet aanrekenen.

Bij de lage opkomst in Rotterdam spelen, uiteenlopende – en een complex systeem van factoren een rol, die waarschijnlijk ook nog eens (deels) met elkaar samenhangen; zoals minder aandacht voor deze lokale verkiezingen wegens ander belangrijk nieuws, een gebrek aan vertrouwen (in de politiek), interesse en belang dat altijd al een rol speelt bij de gemeenteraadsverkiezingen.

Daar is al eerder onderzoek naar gedaan, een aantal van deze factoren wordt hieronder (niet limitatief) weergegeven:

1. Rotterdam heeft veel tijdelijke inwoners (van binnen en van buiten de EU), dit wordt gekenmerkt door een groot verloop. Denk aan tijdelijke arbeidsmigranten, expats maar ook internationale studenten. Zij kunnen de weg naar de stembus moeilijker vinden. Hierdoor is de opkomst in Rotterdam altijd al lager in vergelijking met de rest van Nederland en in vergelijking met de opkomst bij de Tweede Kamerverkiezingen. Deze groepen zijn minder vertegenwoordigd op de kandidatenlijsten en het is

moeilijker om ze te interesseren in lokale politiek. Dit verschilt per wijk, bepaalde wijken hebben hier meer mee te maken dan andere.

2. Jansen en Denters (2018) schrijven op basis van hun onderzoek naar niet-stemmers bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2018 dat de groep lokale afhakers, dat wil zeggen mensen die bij landelijke verkiezingen wel gaan stemmen maar voor lokale verkiezingen thuisblijven, "vaker bestaat uit jongeren, mensen die weinig invloed aan de gemeente toekennen, en mensen die zich minder verbonden voelen, met name met hun wijk of dorp, gemeente en streek, maar ook minder met Europa."

3. Verder blijkt dat niet-stemmers grofweg vier motieven hebben om thuis te blijven (zie o.a. Dekker en Den Ridder 2017, 2021). In de eerste plaats een gebrek aan interesse: men vindt het niet belangrijk om te gaan stemmen of heeft überhaupt geen belangstelling in verkiezingen en politiek. In de tweede plaats zijn er mensen die vinden dat stemmen geen zin heeft: "wat je ook stemt, er verandert toch niets". Bijvoorbeeld omdat politici niet naar kiezers luisteren of omdat 'jouw' partij nooit mee mag besturen. Een derde reden om thuis te blijven is dat mensen niet weten op welke partij ze moeten stemmen: er zijn zoveel partijen dat het moeilijk is om te zien waar alle partijen voor staan en om dan tussen al die partijen te kiezen. Dit motief hangt vaak samen met een gebrek aan interesse, maar ook mensen die de politiek wel volgen vinden het vaak moeilijk een keuze te maken. In de vierde plaats voeren mensen praktische redenen aan om thuis te blijven: ze waren op vakantie, de stempas kwijt of gewoonweg geen tijd. Deze laatstgenoemde motieven om niet te stemmen spelen bij gemeenteraadsverkiezingen nog sterker dan bij Tweede Kamerverkiezingen.

4. Actuele omstandigheden kunnen bijdragen aan een lagere opkomst. Media-onderzoekers moeten de vergelijking nog maken, maar het is goed mogelijk dat door de oorlogsdreiging in februari jl., en het begin van de oorlog in Oekraïne in de laatste week van februari, de aandacht in de media voor de gemeenteraadsverkiezingen geringer was dan normaal. Als er bij lokale verkiezingen landelijk iets te kiezen is, is dat vaak goed voor de opkomst gebleken.

5. Naast gebrekkige aandacht voor deze verkiezingen, werd door media en diverse politici ook het lage vertrouwen in de (landelijke) politiek genoemd als reden waarom nu meer mensen zouden zijn thuisgebleven. Uit diverse onderzoeken blijkt dat niet-stemmers vaker minder vertrouwen – en interesse hebben in de landelijke – en lokale politiek, waarbij gebrek aan interesse bepalender is om thuis te blijven dan een gebrek aan vertrouwen (Dekker en Den Ridder 2021). Het vertrouwen in de lokale overheid is overigens vaak groter dan die in de landelijke, dus als vertrouwen een doorslaggevend motief was om thuis te blijven dan zou de opkomst bij lokale verkiezingen juist hoger moeten liggen. Recente peilingen laten ook zien dat het vertrouwen zich weer iets herstelt ten opzichte van het najaar van 2021.

6. Vertrouwen wordt al snel als belangrijke verklaring gegeven/genoemd voor de lage opkomst. Dit is niet altijd terecht. Uit kiezersonderzoek blijkt dat veel inwoners niet weten op wie ze moeten stemmen. Hier ligt ook een belangrijke politieke verantwoordelijkheid. Ook is er veel onbekendheid over de rol van de gemeente en de

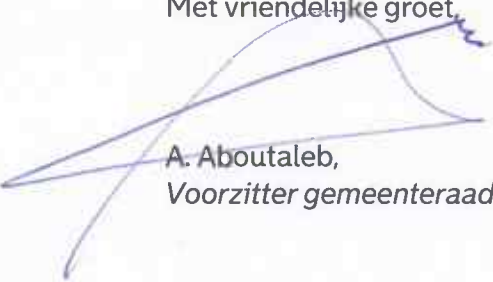
rol van het rijk. Inwoners weten onvoldoende wat ze aan de gemeente hebben en waar ze voor stemmen.

7. Ook is er een groot verschil tussen structurele niet-stemmers en mensen die soms wel en soms niet gaan stemmen. Wat trekt hen over de streep om toch wel te gaan stemmen?

Waarom was de opkomst bij de gemeenteraadsverkiezingen in Rotterdam zo laag? Er is voor de gehele gemeente, maar zeker ook voor uw raad werk aan de winkel. De roep om onderzoek is niet nieuw, maar er is ook al veel onderzoek gedaan. Wat zijn redenen waarom de inwoners van Rotterdam deze keer niet gaan stemmen, maar ook: waarom is men wel gaan stemmen? Wat kan de gemeenteraad doen, naast de dingen die al gedaan worden? Waarop en op welke doelgroepen richten we ons? Hoe kunnen we inwoners structureler betrekken bij het beleid van de gemeente? Zijn er naast rationele argumenten ook affectieve – en emotionele argumenten waarom Rotterdammers niet gaan stemmen? Wat is bewezen effectief om de opkomst te bevorderen?

Ik hoop met deze bijdrage een eerste aanzet te hebben gedaan voor de discussie in uw raad en kijk uit naar de raadsbehandeling op 21 april a.s.

Met vriendelijke groet,

A. Aboutaleb,
Voorzitter gemeenteraad